

Slegs eenmaal gedoop - Sans Jamais Le Réitérer*

P C Potgieter

Universiteit van die Oranje-Vrystaat

Abstract

Baptized but once – Sans Jamais Le Réitérer

In principle re-baptism is rejected by almost all churches and theologians. However, since some regard infant baptism as invalid, they encourage those who have not been baptized in faith and obedience to have it administered by immersion. On the contrary, it is argued that, no matter what circumstances prevailed, any baptism administered with water in the 'Name of the Father and of the Son and of the Holy Spirit' by a church official with the power to baptize is indeed valid and should never be repeated. Neither do baptism of confirmation or 'double baptism' offer a solution. At the root of the problem a difference of approach towards the covenant of grace is maintained. Churches maintaining the infant baptism tradition should, however, critically view the praxis of their doctrine and consider whether church members are perhaps too readily allowed to present their children for baptism.

* Hierdie Franse uitdrukking kom voor in die Nederlandse Geloofsbelijdenis, Artikel 34, en word soos volg vertaal: 'sonder dat dit ooit herhaal moet word'.

1. INLEIDING

In die Christendom is daar 'n lang geskiedenis van stryd oor die sakrament van die doop. Die kontrovers van die kinderdoop en die dispuut oor die wyse waarop die doop bedien moet word, gaan terug tot in die vroegste eeue van die Kerk se bestaan. In hierdie geskiedenis het die herdoop van gedooptes ook reeds vroeg 'n strydpunt geword. Soms het dit sterker na vore getree, en dan weer swakker. Maar feitlik deurgaans het dit verband gehou met die fluktuering van 'n bepaalde spiritualistiese ingesteldheid wat dan hier en dan daar na vore getree het.

Dat die kwessie van herdoop tans weer in die brandpunt staan, is sonder meer duidelik. Dit is reeds vir etlike dekades 'n aangeleentheid van brandende aktualiteit vir die meeste gevestigde kerke, nie net in ons land nie, maar feitlik wêreldwyd. Dit blyk onder andere daaruit dat daar telkens in nuwe teologiese publikasies hiervan gewag gemaak word en dat rapporte in dié verband van tyd tot tyd voor sinodes en ander kerkvergaderinge dien.

Belangstelling hierin is egter nie net tot teoloë beperk nie. Talle lidmate word van die kant van pentekostalistiese en ander doperse rigtings gekonfronteer met die eis tot 'n geloofsdoop – selfs al het hulle in hulle eie kerke die kinderdoop ontvang. Sulke mense – ten minste sommige van hulle – soek duidelike leiding van hulle kerke. Maar selfs nog wyer is daar 'n algemene belangstelling in hierdie soort vrae oor die doop, soos dit onder andere daaruit blyk dat koerante herdoopinsidente, veral as kerklike ampsdraers daarby betrokke was, as voorbladnuus beskou en dat artikels in populêre tydskrifte daarvoor verskyn¹.

2. PROBLEMATIEK

Dit is onwaarskynlik dat enige kerk of teoloog hom sonder meer ten gunste van die herdoop van 'n gedoopte sal verklaar. Dit is heeltemal duidelik dat daar vir so 'n standpunt geen enkele Skrifgrond gevind kan word nie. Die feit dat herdoop egter gereeld in die praktyk voorkom, het dus primêr te doen met die vraag of die vroeëre doop werklik as ware, Christelike doop erken kan word.

In die meeste gevestigde kerke geld hoofsaaklik drie norme om te bepaal of die doop waarlik bedien is:

- het dit geskied in die Naam van die Vader en die Seun en die Heilige Gees?
- is dit volgens die instelling van Christus bedien met water?
- is dit bedien deur iemand wat in sy kerk die bevoegdheid het om die sakrament te bedien?

Indien daar aan hierdie drie vereistes voldoen is, sal kerke gewoonlik so 'n doop as ware doop erken.

In Pentekostalistiese en Baptistiese kerkgemeenskappe word daar egter ook nog verdere norme aangelê om die geldigheid van die doop te toets:

- Die eerste het te doen met die kinderdoop: omdat die Nuwe Testament nêrens uitdruklik gebied dat suiglinge gedoop moet word nie, word geoordeel dat die kinderdoop nie 'n ware doop kan wees nie. Dit staan dan ook direk in verband met die verhouding doop en geloof. Die argument is dat geloof volgens die Nuwe Testament altyd aan die doop voorafgaan, en by name word 'n beroep op Markus 16:16 gedoen: 'Wie tot geloof gekom het en gedoop is, sal gered word'.
- Die tweede 'addisionele' norm in hierdie kringe het te doen met die wyse waarop die doop bedien is. Indien dit nie by wyse van onderdompeling van die dopeling geskied het nie, kan dit volgens sommiges geen geldige doop wees nie. In hierdie geval is die argument hoofsaaklik gebou op 'n bepaalde betekenis wat geheg word aan die werkwoord βαπτίζω en op 'n bepaalde eksegesi van Romeine 6:4: 'Deur die doop is ons immers saam met Hom in sy dood begrawe...'

Otto Weber maak die interessante opmerking dat wanneer daar in hierdie kringe gedoop is volgens die doop wat deur hulleself voorgestaan word, hulle beslis nie op 'n later stadium herdoop sal oorweeg nie. 'Die "Wiedertaufe" beruhte auf der Nicht-Anerkennung der Kindertaufe. Die täuferisch erteilte Gläubigentaufe kann nicht wiederholt werden' (Weber 1962:677).

Ander argumente wat ook meermale aangevoer word om die geldigheid van die vroeëre (kinder)doop te bevraagteken, lê eerder op individuele as op 'kerklike' vlak: Kan die doop geldig wees as die ouers wat die kindjie ten doop gebring het self nie ware gelowiges was nie? Of as die predikant wat die doop bedien het, nie opreg was in sy bedoeling met die sakrament nie? En dan uiteindelik ook nog die kwessie van geloofsgehoorsaamheid. Volgens hierdie argument is die doop primêr 'n teken van geloofsgehoorsaamheid; en hoe kon die suigling wat buite sy eie wete na die doopvont gebring is, in gelowige gehoorsaamheid aan die stem van die Heilige Gees gedoop gewees het?

Al hierdie argumente lei dan daartoe dat mense groot vrymoedigheid het om hulle self (weer) te laat doop, omdat hulle die eerste doop as ongeldig beskou.

'n Ander perspektief wat die problematiek verder verdiep, is of daar by die kinderdoop en die geloofsdoop inderdaad van dieselfde sakrament sprake is.

In hierdie verband vind Beasley-Murray klaarblyklik sterk aanklank by Paul Rowntree Clifford (1953:54vv) se siening van 'n 'tweeledige' doop, waar hy met twee konsentriese kerkbegrippe werk:

Infant baptism may be regarded as the rite whereby people are initiated into the outer circle. The service of infant dedication may be considered as the counterpart of this amongst Baptists. Believers' baptism is the rite used by Baptists for admission to the inner circle, the counterpart of which in other Christian traditions is confirmation or admission to Church membership on profession of faith.

(Beasley-Murray 1966:152)

In hiërdie trant het Beasley-Murray tot die oortuiging gekom dat kerke nooit hulle doop-probleme sal oplos voordat hulle die erkenning maak dat die kinderdoop nie die doop is waarvan die Nuwe Testament praat nie. Om die woorde van Leenhardt (1946:69v) te gebruik: 'n nuwe sakrament is uitgevind!.

Daar moet dus volgens Beasley-Murray aanvaar word dat ons nie met een doop te doen het nie, maar met twee: een vir suiglinge en een vir dié wat hulle geloof bely. Algemene erkenning hiervan kan sins insiens verreikende gevolge hê vir die verhouding tussen kerke wat verskil oor die doop. As sekere kerke dan oortuig is dat hulle die kinderdoop moet behou ter wille van die lang geskiedenis en gewyde karakter daarvan, behoort hulle dit hoogstens te sien as toegang tot die Christelike gemeenskap in breër sin. En omdat dit verskil van geloofsdoop en verwyder is van alles wat die Nuwe Testament bedoel met vergifnis en nuwe lewe in Christus en die Gees en die koninkryk, 'there is no a priori reason for claiming that it does away with the need of baptism on confession of faith' (Beasley-Murray 1966:165). Laasgenoemde kom dus vir Beasley-Murray nie op herdoop neer nie.

Dit is ook merkwaardig dat Beasley-Murray (1966:145) – klaarblyklik in sy begeerte vir goeie ekumeniese verhoudinge – dit sterk stel dat baptiste (op enkele uitsonderinge na) nie deur hulle verwerping van die kinderdoop ook die Christenskap van mense wat nie die geloofsdoop ontvang het, betwyfel nie. Hulle is gewoonlik ook bereid om die doop van ander kerke wat met geloofsbelydenis plaasgevind het, te erken, selfs al is dit by wyse van besprinkeling bedien (Beasley-Murray 1966:147).

Die deurslaggewende vraag bly egter of die baptis ook die kinderdoop as 'n ware doop kan erken, want die Skrif sê onomwonde: 'Daar is net één Here, één geloof, één doop...' (Ef 4:5).

Dit is merkwaardig dat daar ook onder bekende teoloë (binne kringe waar die kinderdoop algemeen aanvaar word) ernstige kritiek is op die kerklike dooppraktyk. Karl Barth en Hendrikus Berkhof is goeie voorbeelde van hierdie rigting.

Karl Barth se kritiek op die kinderdoop, soos dit veral in die laaste deel van sy *Kirchliche Dogmatik* aan die orde kom, is bekend genoeg. Wat hom betref, is die teologiese regverdiging daarvan *theologia ex eventu*; bewys dat dit geregverdig is, kan nie gelewer word nie. Dit is vir hom inderdaad 'n vraag of die teologie die verantwoordelikheid daarvoor moet deel met die kerk deur aan die kerk 'n goeie gewete te probeer verskaf! Omdat die kinderdoop nie reg is nie, roep dit om aanvulling: die konfirmasie. Maar dit skep juis ook probleme: daar is 'n 'Konfirmationsnot'. Maar dit is weer die gevolg en simptoom van die 'Taufnot'. 'Und die Taufnot ihrerseits ist die Kindertaufnot' (Barth 1967:208). Die rede is vir hom voor die hand liggend: dat die doop losgemaak word van die geloof. Die doop kan net vir volwassenes ordelik en sinvol wees, omdat by hulle alleen 'n bewuste geloof en daarom 'n bewuste antwoord op God se oproep tot diensbaarheid moontlik is.

Alhoewel Barth (1943:24) meen dat die aanvaarding van die kinderdoop as algemene praktyk vir die kerk 'n ramp was, sien hy dit tog nie as 'n ongeldige doop nie:

...es gibt grundsätzlich kein Versagen der Ordnung und Praxis der Taufe durch die Schuld der Kirche oder durch Schuld oder Mangel auf seiten des Täuflings das die einmal vollzogene Taufe eines Menschen unwirksam und also ungültig machen, das nach einer Wiedertaufe in besserer Ordnung und Praxis rufen und eine solche rechtfertigen würde.

Hy stel dit selfs onomwonde dat herdoop 'n onmoontlike idee, en inderdaad lastering is: 'Eben darum ist jede willkürliche Wiedertaufe eine Lästerung der Taufe...und eine Gotteslästerung...Die Ehre der Taufe unter allen Elementen der kirchlichen Verkündigung ist ihre Einmaligkeit' (Barth 1943:48). Terselfdertyd sê Barth egter ook dat die teken (doop) telkens maar weer deur die geloof aangegryp moet word: As dit nie gebeur nie, beteken die doop vir die dopeling niks nie.

Ook Berkhof (1973:373) het ernstige bedenkinge oor die gangbare praktyk van die kinderdoop, alhoewel hy die goeie reg daarvan erken. Hy meen dat die 'inlijvingsrite' in beginsel op elke leeftyd kan plaasvind, maar hy het ook 'n probleem met die vorm van die doop: besprinkeling doen afbreuk aan die tekenkarakter daarvan. 'Daardoor en door een ongeremde zuigelingendoop is het geleidend karakter van dit heilsmedium in hoge mate geschaad.' Daarom het Berkhof selfs positiewe waardering vir die 'massale herdoop in rivieren en zwembaden' van die opwekkingsbewegings.

3. HISTORIESE OORSIG

Die vraag na die herdoop van mense in die kerkgeskiedenis het hoofsaaklik gesentreer om die kwessie van die ketterdoop, wat uiteraard meermale verband gehou het met die persoon van die bedienaar van die doop, maar dan veral met die kring waarbinne die doop bedien is.

Een van die mees tragiese aspekte van die kerkgeskiedenis, is die skeuringe en sektariese bewegings wat al spoedig die kerklike toneel ontsier het. Die vroeë kerk moes hom dus verantwoord ten opsigte van die doop wat in hierdie kringe bedien is: sou dit erken word as mense terugkeer na die ware kerk, of moes hulle oorgedoop word? Aanvanklik was daar sterk verskil van mening. Kerkvaders soos Athanasius, Tertullianus en Ciprianus was onverbiddelik in hulle verwerping van die ketterdoop². Die probleem het veral gesentreer rondom die belydenis van die Drie-eenheid.

Reeds in die Didache (7,1) is die doop in die Naam van die Vader, die Seun en die Heilige Gees as duidelike vereiste voorgeskryf, terwyl dié formule ook in talle vroeë doopsimbole voorkom (sien Weber 1955:404). By die Sinode van Nicea is die gebruik van die trinitariese formule as maatstaf vir erkenning van die doop vasgestel.

Van die kant van die Donatiste is die vraag gestel of die geldigheid van die sakrament afhang van die waardigheid van die bedienaar of die ontvanger. Hierop was Augustinus se reaksie die verdediging van die objektiwiteit van die sakrament. Hy het hom dus sterk gekeer teen die herhaling van die doop, solank dit maar in die woorde van die evangelie bedien is³. Dit word ook in die agtste kanon van die Konsilie van Arles (473 n C) baie duidelik gestel: 'As iemand uit kettery tot die kerk kom, moet gevra word na die belydenis (wat by sy doop gebruik is, [PCP]) en as dit blyk dat hy gedoop is in die Naam van die Vader, die Seun en die Heilige Gees, moet hy slegs die hande opgelê word sodat hy die Heilige Gees kan ontvang. Maar, as sy belydenis nie die Drie-eenheid ingesluit het nie, moet hy gedoop word'.

Die kwessie van herdoop kom ook vry uitvoerig aan die orde by Thomas Aquinas (ST III q66 ix). Hy sluit sterk by Augustinus aan en sê dat die doop nie herhaal kan word nie⁴, 'quia baptismus imprimi characterem, qui est indelibilis, et cum quadam consecratione datur'. Buitendien is die doop 'n middel teen die erfsonde, en omdat die erfsonde nie herhaal word nie, moet die doop ook net eenmaal bedien word. In geval daar egter twyfel bestaan of die persoon werklik gedoop is, beveel hy die kondisionele doop aan, waarvan die formule voorsiening maak vir die voorwaardelikheid daarvan⁵.

In aansluiting by Thomas het die Rooms-Katolieke Kerk hom by verskillende geleenthede uitgespreek teen herhaling van die doop, solank dit maar bedien is volgens die instelling van Christus, naamlik met water, onder die trinitariese formule en met die intensie om te doen wat die kerk doen.

Die Calviniste, Lutherane en Anglikane het ook feitlik deurgaans op voetspoor van Augustinus gehandhaaf dat daar geen herdoop moet wees nie, mits aan die grondliggende vereistes van die instelling deur Christus voldoen is. So het Guido de Bres ook in sy stryd teen die Anabaptiste dit duidelik gestel dat die doop onherhaalbaar is, selfs al is dit deur 'n ketter of 'n ongelowige bedien, omdat dit nie in die naam van mense bedien word nie, maar in die Naam van die Vader, die Seun en die Heilige Gees. Die doop is dus nie van mense nie, maar 'van God deur Wie dit ook bedien word' (vgl Polman s a:201). Vandaar dan ook die formulering in die Nederlandse Geloofsblydenis: 'Pour cette cause, nous croyons que quiconque prétend parvenir à la vie éternelle doit être une fois baptisé d'un seul baptême, sans jamais le réitérer'⁶.

4. GELDIGHEID

Dit is duidelik dat die geldigheid van 'n 'eerste doop' veral van pentekostalistiese en baptistiese kant bevraagteken word. Daarom is dit nodig om hier enkele opmerkings in die verband te maak, sonder om besonderhede te herhaal wat elders breedvoerig beskikbaar is.

Oor die teken-karakter van die doop hoof daar nie verskil te wees nie. Die deurslaggewende vraag is egter: 'n teken waarvan? Op die vraag: Wat is 'n sakrament? antwoord die Heidelbergse Kategismus: Dit is sigbare, heilige tekens en seëls wat God ingestel het om ons deur die gebruik daarvan *die belofte van die evangelie* (my kursivering – PCP) nog beter te laat verstaan en dit te beseël (Heid Kateg Vr 66). Soos die Nagmaal, is die doop nie 'n teken van iets wat die méns gedoen het of doen nie, maar van iets wat GóD belowe en gedoen het. Sodra die doop gesien word as teken van die méns se geloof of van die méns se gehoorsaamheid, verloor dit daarmee sy sakramentskarakter.

Die doop is 'n teken en seël van die genadeverbond wat God van sy kant af gesluit het met die wat in Hom glo. En al is dit so dat hierdie verbond onder verskillende tekens in die ou en in die nuwe bedeling gefunksioneer het, bly dit een en dieselfde verbond met een en dieselfde beloftes. Hierdie beloftes van die verbond is egter onteenseglik nie net vir die volwasse gelowiges nie, maar ook vir hulle kinders. En soos die suiglinge in die ou bedeling die besnydenis as verbondsteken ontvang het, moet die kinders van gelowige ouers die doop as nuwe teken van dieselfde verbond ontvang: dit is die seël op God se beloftes wat ook vir hulle geld⁷.

Daar is hierbo verwys na die beroep op Markus 16:16 as sou dit goeie grond wees vir die bepaalde volgorde van eers geloof en dan doop. Afgesien van die bekende tekskritiese probleme rondom Markus 16:9-20⁸, kan dit eksegeties aange-

toon word dat die bedoeling van dié woordorde beslis nie was om die volgorde van geloof en doop daarmee vas te lê nie. Die omgekeerde orde word trouens by Matteus (28:19, 20) gevind: 'Doop hulle...en leer hulle...'.

Dit is natuurlik ook heeltemal verkeerd om te sê dat geloof geen rol kan speel by die doop van suiglinge nie. By die kinderdoop gaan dit ook om geloof; dan egter nie primêr om geloof in die kind nie, maar om geloof rondom die kind (Douma 1979:117). Die kerk verontagsaam nie die kind se geloofsbeslissing wanneer hy hulle doop voordat hulle self Christus as Here kan erken en bely nie; hy help die kind juis om tot geloof te kom (Floor 1983:30).

Al is dit so dat die kinderdoop hoogstens indirek uit doopinsidente in die Nuwe Testament afgelei kan word, kan daar volledig saamgestem word met die konklusie van die bekende eksegeet Oscar Cullmann as hy stel dat die kinderdoop in elke opsig ooreenstem met die Bybelse leer aangaande die doop en dat beide volwasse en kinderdoop eweseer Bybels verantwoord is (Cullmann 1950:70).

Dit hoef hoegenaamd nie te bevrees nie dat die oorgrote meerderheid van Christene aanvaar dat die doop van die kinders van gelowige ouers inderdaad 'n Bybels-verantwoorde en geldige doop is.

Die geldigheid van die doop word soms egter ook bevraagteken vanuit besware teen besprenkeling as doopvorm. Kenners van die Griekse taal en eksegete van naam het reeds voldoende aangetoon dat die gevolgtrekking as sou die doop slegs by wyse van onderdompeling mag geskied, nie bloot uit die werkwoord βαπτίζω afgelei kan word nie. In 'n diepgaande studie van Romeine 6:3-4 kom Du Preez (1984) ook tot die konklusie dat die woorde 'Deur die doop is ons immers saam met Hom in sy dood begrawe...' geensins 'n opdrag tot 'n bepaalde doopvorm (onderdompeling) is nie. Weber (1962:231) wys ook op die klaarblyklike bedoeling van hierdie Skrifgedeelte: 'Denn der Getaufte ist auf den Tod Christi getauft; sein eigenes, eigenmächtiges und eigenwilliges Leben ist auf Grund dessen zu Ende, dass Jesus gestorben ist'.

Ook ten opsigte van die persoon van die doopbedienaar word die geldigheid van die doop soms bevraagteken. In die historiese oorsig is reeds omvattend hierna verwys. Daarom net enkele kursoriese opmerkings: die geldigheid van die doop is afhanklik van die Here in wie se Naam die doop bedien is, en nie van die mens wat die bediening waarneem nie. 'Van dezen doop is Christus de bedienaar. En alleen als Hij doopt en met het teeken ook de betekende zaak schenkt, is iemand waarlijk gedoopt' (Bavinck IV: 510). 'Derjenige, "auf" oder "in" dessen Namen getauft wird, ist der, der über den Täufling als Herr gesetzt ist' (Weber 1955:403).

5. GEVOLGTREKKING

Ons kan dus konkludeer dat nòg die leeftyd of die geloofsbelewenis van die dopeling, nòg die hoeveelheid water wat gebruik is, nòg die gesindheid of geloof van die mense wat by die bediening van die doop betrokke was, as sodanig die geldigheid van die doop in gedrang bring. Wat deurslaggewend is, is of die dopeling met water in die Naam van die Vader en die Seun en die Heilige Gees gedoop is deur iemand wat in die betrokke kerkgemeenskap bevoegdheid besit om die sakrament van die doop te bedien. Die noodwendige gevolgtrekking is dus dat enigiemand wat in ooreenstemming met hierdie norme gedoop is en hom daarna as volwassene met die sogenaamde geloofsdoopt laat doop het, hom inderdaad laat herdoop het; op geen manier kan dit 'n geval van gehoorsaamheid aan God tot 'n 'eerste ware doop' wees nie.

Fouché & Van der Walt (1989) wys tereg daarop dat die begeerte na en die praktyk van herdoop opkom uit 'n teologiese agtergrond waar 'n duidelike klemverskuiwing plaasgevind het: vanaf die doop as genadegawe van God na oordoopt as demonstrasie van oorgawe aan God; van die doop as teken en seël van God se geregtigheid teenoor die mens, na oordoopt as teken van die mens se eie geregtigheid; van die opdrag van God aan die mens om hom te laat doop, na die eie willige besluit van die mens wanneer hy voel om hom te laat doop; van die doop as seël van God se genade, na die doop as seël van die mens se bekering; en van 'n kom van God Drie-enig na die mens in die doop, na 'n kom van die mens na God in die oordoopt.

6. IMPLIKASIES VAN HERDOOP

Wanneer iemand hom met geringskatting en miskennening van sy suiglingdoopt laat herdoop, is dit 'n aksie met verreikende implikasies. Voor alles is dit 'n radikale aantasting van die Bybels-gefundeerde solismes:

- * Dit bring die *sola gratia* in gedrang omdat die verdienstelikheid van die doop as gehoorsaamheidsteken nou op die voorgrond tree, in plaas van die doop as teken van die genadeverbond wat al die eer vir die verlossing aan die Here gee.
- * Dit bring die *sola fide* in gedrang omdat die Here se beloftes ook vir die kindertjies van gelowiges en die leer van die regverdiging deur die geloof alleen in twyfel getrek word.
- * Dit bring die *sola Scriptura* in gedrang omdat daar geen enkele Bybelse opdrag is om iemand weer te doop nadat hy reeds die doop as teken van die verbond ontvang het nie; die Skrif praat immers duidelik van net één doop (Ef 4:5).

- * Dit bring selfs die *solus Christus* in gedrang omdat dit uitgaan van die veronderstelling dat die geldigheid van die doop geleë is in die aksie van die mens en nie van Christus in die hemel nie, sodat Hy ook as die ware bedienaar van die doop misken word. Dit is trouens ook 'n miskening van die blywende krag van die Naam van die Here in die eerste doopshandeling (Marais 1986:16v).

Die besluit om weer gedoop te word, is vir kerklidmate ook 'n verbreking van die belofte by die aflegging van belydenis, toe onderneem is om getrou te bly aan die leer van die kerk:

- * Dit is 'n verwerping van die kerk se leer oor die kinderdoop soos dit onder andere in Vraag 74 van die Heidelbergse Kategismus gestel word.
- * Dit is 'n verwerping van die kerk se leer dat die genadeverbond in die ou en nuwe bedeling een verbond is.
- * Dit is 'n verwerping van die uitdruklike leer in Artikel 34 van die Nederlandse Geloofsbelydenis dat die doop net eenmaal bedien moet word, sonder om dit ooit te herhaal.

Verskeie outeurs wys ook op die inherente kontradiksie wat daar in elke gedagte van herdoop geleë is. So merk Lederle tereg op dat die doop as inlywing in die kerk reeds onherhaalbaar van aard is (König et al 1984:142). Wat eenmaal in die Naam van die Here deur iemand ontvang is, is blywend van aard – anders sou die onveranderlike trou van God meteens in gedrang wees (Potgieter 1989:16). Omdat die doop na sy wese nie vernietig kan word nie, kan dit vanselfsprekend ook nie herhaal word nie.

Al hierdie implikasies maak die herdoop van 'n gedoopte 'n uiters bedenklike saak.

7. MOONTLIKE UITWEË?

Omdat die eksterne of innerlike druk tot herdoop vir baie lidmate van die kerke 'n groot dilemma en selfs 'n ernstige sielestryd word, is daar van verskillende kante gepoog om moontlike uitweë te soek. Die vraag is of die radikaal uiteenlopende standpunte nie tog op 'n bevredigende wyse versoen kan word nie.

Een oplossing is gesoek in die rigting van die bevestigingsdoop. McCay wys daarop dat die Presbyterian Church of New Zealand sedert 1977 juis vir so iets ruimte laat in sy liturgie. Alhoewel herdoop as sulks streng afgewys word, kan iemand wat die begeerte daartoe het, sy (vroeeëre) doop in besit neem deur 'n onderdompelingsereemonie (König et al 1984:125v). Deur sommiges word dit ervaar as 'n toeëiening van hulle doop; deur ander weer as 'n vernuwing van hulle doop. Daar word ook elders met die praktyk van 'n bevestigingsdoop geëksperimenteer.

Dit is egter duidelik dat hierdie praktyk deur ernstige besware gedruk word. Dit skep ongetwyfeld die indruk dat die doop in die eerste plek onvoldoende was. Vir baie lidmate is dit ook moeilik om te onderskei tussen so 'n bevestigingsdoop en herdoop. Vir die bevestigingsdoop kan daar buitendien geen enkele Skrifgrond aangevoer word nie. König (1987:188vv) sien dit ook as uiters problematies om so 'n dubbele dooppraktyk in die kerk te akkommodeer.

As poging om die verskillende kerke tegemoet te kom, doen Beasley-Murray (1966:166) 'n ander moontlikheid aan die hand:

- * Baptistiese kerke behoort die doop wat na geloofsbelydens in ander kerke bedien is, sonder meer te aanvaar.
- * Waar iemand die kinderdoop ontvang het, maar later na behoorlike geloofsbelydens toegelaat is tot lidmaatskap van 'n kerk, moet so 'n persoon sonder 'herdoop' kan oorkom tot 'n baptistiese kerk.
- * Waar iemand wat wel as suigeling gedoop is, maar nooit geloofsbelydens gedoen het nie, lidmaatskap van 'n baptistiese kerk soek, moet hy na belydenisaflegging gedoop word.

Hy pleit ook daarvoor dat baptiste moet ophou om Christene, wat belydende lidmate van ander kerke is en na hulle toe kom, (oor) te doop, en, 'what is more, cease pressing on them when they are in the Church that they ought to be baptized.' Aan die ander kant moet verantwoordelike kerkleiers ophou om van die (her)doop van iemand wat tot geloof gekom het, te praat as Godslanderlike handeling (Beasley-Murray 1966:169).

Hoe goed Beasley-Murray se poging ook al as praktiese oplossing bedoel is, sal ons moet sê dat die prinsipiële verskil in verbondsbeskouing nie daardeur uit die weg geruim word nie. Ten diepste bly sy beswaar dat die kinderdoop nie 'n ten volle geldige doop is nie, onverkort gehandhaaf: die kinderdoop het minstens 'n bepaalde aanvulling nodig. Wat eenmaal aan die suigeling in die Naam van die Drie-enige God gedoen is, was nie heeltemal (goed) genoeg nie. Vanuit die gereformeerde verbondsbeskouing kan dit nooit aanvaar word nie.

8. DIE KERK SE HANTERING VAN DIE HERDOOP-KWESSIE

Die kerk kan nie anders nie as om hom prinsipiële baie duidelik te distansieer van die herdoop van sy lidmate. Omdat hy die kinderdoop as Skriftuurlik-gefundeer aanvaar, moet hy elke daaropvolgende doop verwerp as 'n aantasting van die eer van God, wie se Naam by die eerste doop onherroeplik aan die ontvangs van die sakrament verbind is. Wat in sy Naam (namens Hom!) gebeur het, mag nooit herhaal word asof dit in die eerste instansie nie goed genoeg was nie.

Die kerk sal egter daarmee moet rekening hou dat daar nie net onkunde oor die fundering van die kinderdoop by sommige van sy lidmate is nie, maar dat hulle soms deur eksterne druk in 'n geweldige sielestryd kom oor die geldigheid van hulle doop. Dit is in die reël juis ernstige en toegewyde gelowiges wat voel dat hulle aan God gehoorsaam sal wees deur hulle met die geloofsdoop en by wyse van onderdompeling te laat doop. Hierdie mense moet op 'n besondere wyse die voorwerp van die kerk se pastorale sorg word, en met groot geduld hanteer word. Dit geld nie alleen diegene wat oorweeg om hulle te laat herdoop nie, maar ook diegene wat dit reeds gedoen het sonder dat hulle formeel die band met die kerk verbreek het⁹.

Wanneer sulke lidmate volhard in hulle siening ten spyte van die kerk se begeleiding, sal die kerklike tug egter nie kan uitbly nie. Die besluit van die Nederduitse Gereformeerde Kerk se Algemene Sinode van 1986 in hierdie verband kan as rigtinggewend gesien word:

Die Sinode oordeel dat die tug teen sulke lidmate aanvanklik nie verder as vermaning, en by volharding daarin, nie verder as die onthouding van die nagmaal behoort te gaan nie, omdat dit hier kan gaan om 'n dwaling binne die Christenskap wat nie noodwendig beteken dat die dwalende geen deel aan Christus en sy ryk het nie. Wanneer daar egter volhard word in die dwaling en dit blyk dat daar sprake is van hardnekkige verset teen die gesag van die kerk óf aan 'n aantasting van die leer van die regverdiging deur geloof alleen, moet die tug tot sy konsekwensie deurgevoer word.

(Handelinge 1986:722)

Dit spreek ook vanself dat daar teen ampsdraers wat hulle aan hierdie dwaling skuldig maak, strenger opgetree sal word as teen ander lidmate van die gemeente.

Otto Weber se indringende vraag of die opkoms van die doperse rigting nie 'n protes was teen die verwêreldliking van die doop waarmee die Reformasie tot nog toe nie gebreek het nie, spreek minstens 'n deel van die probleem aan. Die doop mag nooit sodanig tot 'n gebod verhef word dat ouers hulle kinders laat doop terwyl hulleself gedoopt is, maar tog nie glo nie (Weber 1962:677).

Weber is daarvan oortuig dat 'n kerk waarin die doop wel bedien word, maar wat die geloof nie meer net groot erns verkondig nie vanweë die verobjektivering van die doop wat reeds plaasgevind het, nie meer die reg tot die kinderdoop het nie. Daar is wel stemme wat vra dat daar 'n beperking kom op die kring van ouers wat hulle kinders wil laat doop. Moet dit nie net dié lidmate wees wat ook die Nagmaal gebruik nie? Wat heeltemal onaanvaarbaar is, is 'n verkondiging van 'n algemene

Christenskap vir alle gedooptes. Dit staan in die weg van die bedoeling van die kinderdoop, naamlik persoonlike geloof. 'Eine Verkündigung, die darauf hinausläuft, den Glauben auf dem Hintergrund der Kindertaufe sekundär zu machen, widerspricht allem, was über die Taufe überhaupt gesagt werden kan. Absque fide ist das Sakrament nichts' (Weber 1962:678).

Ook Berkhof spreek hom sterk uit teen 'n verwording van die kinderdooppraktyk, los van enige werksame geloofssamehang. Een voordeel van sekularisasie is dat hierdie praktyk nou vinnig afneem. Interessant is sy opmerking dat 'de gelovigendoop...het normale geval (moet) zijn. Dat beteken niet dat deze kwantitatief behoeft te overheersen' (Berkhof 1973:373).

Dit is my oortuiging dat die kerke veel meer as tans sal moet doen aan die voorkoming van probleme rondom die herdoop. Dit is inderdaad 'n vraag of die doop nie in baie kerke 'n goedkoop sakrament geword het nie. Al is dit so dat die kerk nie kan navraag doen na die geloof van die suigeling wat gedoop word nie, kan daar in baie gevalle veel groter erns gemaak word met die vraag na die geloof van die ouers. Hoeveel 'n mens ook mag verskil van Karl Barth (1967:209) se doopsbeskouing, sal daar erns gemaak moet word met sy vraag of die kinderdoop nie verword het tot 'n stuk meganies-werkende genade nie. 'Hoe diep moet 'n mens se smart nie oor die gedoopte Christelike Weste wees nie!' (Jonker 1990).

Endnotas

1. Vergelyk die artikel 'Uit die kerk geban...oor my doop' in *Huisgenoot*, vol 812:14-15.
2. Athanasius het hom veral sterk gekeer teen erkenning van die doop onder die dwaling van Arius (Or c Ar ii 42, 43).
3. Vergelyk Augustinus, *De baptismo* iv 16, 18:

...daarom, omdat dit moontlik is dat Christus se sakrament heilig kan wees selfs by die wat aan die kant van die duiwel is...en selfs al was dit die gesindheid van hulle hart toe hulle die sakrament ontvang het...moet die sakrament nie weer bedien word nie; vir my is dit baie duidelik dat ons ten opsigte van die doop nie moet vra wie dit is wat dit bedien nie, maar wat dit is wat hy bedien; nie wie dit is wat dit ontvang nie, maar wat dit is wat hy ontvang....

...[D]aarom, wie aan die duiwel se kant is, kan nie die sakrament wat van Christus is, skend nie....Wanneer die doop bedien word in die woorde van die ewangelie, is die sakrament heilig op grond van wie se

sakrament dit is, hoe groot die verdorwenheid van die bedienaar of die ontvanger ook al is. In die geval van iemand wat die doop ontvang van 'n dwaalleraar, ontvang hy nie die verdorwenheid van die bedienaar nie, maar die heiligheid van die geheimenis daarvan. Omdat hy verenig is met die kerk in geloof, hoop en liefde, ontvang hy vergifnis van sonde. Maar as die ontvanger self op 'n dwaalweg is, dan is dit wat aan hom bedien is, nie tot sy saligheid nie, solank hy in sy dwaling volhard; aan die ander kant: dit wat hy ontvang, bly heilig in die ontvanger en moet nie opnuut bedien word as hy tot die regte weg kom nie.

4. Dicendum quod baptismus iterari non potest.
5. De quibus dubium est an baptizati fuerint, baptizantur his verbis praemissis: Si baptizatus es, ego te non baptizo, sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo...'
6. Ons glo daarom dat iemand wat tot die ewige lewe wil kom, slegs eenmaal gedoop moet word, sonder om dit ooit te herhaal (NGB Art 34).
7. Die teologie hiervan is deur talle betroubare teoloë breedvoerig uitgewerk op grond van die getuienis van Skrifgedeeltes soos onder andere Genesis 17:7, 14; Matteus 19:14; Handeling 2:39; 16:15; 1 Korintiërs 7:14 en Kolossense 2:11-13.
8. Vir 'n volledige tekskritiese bespreking, kyk Metzger (1975:122vv).
9. Vergelyk die rapport wat gedien het voor die Algemene Sinode van die Nedederduitse Gereformeerde Kerk in 1978 (Agenda: 310) en die besluit van die Algemene Sinode van 1986 (Handeling: 721v).

Literatuurverwysings

- Barth, K 1943. *Die kirchliche Lehre von der Taufe*. Zürich: Evangelischer Verlag.
- 1967. *Die Kirchliche Dogmatik*, IV/4. Zürich: EVZ.
- Bavinck, H 1967. *Gereformeerde Dogmatiek*. Vyfde druk. Kampen: Kok.
- Beasley-Murray, G R 1966. *Baptism today and tomorrow*. London: Macmillan.
- Berkhof, H 1973. *Christeljk geloof*. Nijkerk: Callenbach.
- Bettenson, H 1963. *Documents of the Christian church*. Oxford: Oxford University Press.
- Clifford, P R 1953. *The mission of the local Church*. London: SCM.
- Cullmann, O 1950. *Baptism in the New Testament*. London: SCM.
- Douma, J 1979. Geloof en doop. *De Reformatie*, 55/8, 117-120.
- Du Preez, J 1984. Rom 6:3-4 in die diskussie oor die vorm van die Christelike doop. *NGTT* 25/3, 270-276.

- Floor, L 1983. *Kinderdoop, grootdoop, herdoop*. Potchefstroom: IRS-studiestuk. (Keeks F1 nr 181.)
- Fouché, D R & Van der Walt, J J 1989. Grootdoop en kinderdoop. *In die Skriflig* 23/2, 35-45.
- Jonker, W D 1990. In gesprek met Adrio König oor doop en verbond. *NGTT* 31/4, 560-567.
- König, A, Lederle, H I & Möller F P (eds) 1984. *Infant baptism*. Roodepoort: CUM.
- König, A 1987. *Die doop as kinderdoop én grootdoop*. Pretoria: NGKB.
- Leenhardt, F J 1946. *Le Baptême chrétien*. Neuchatel: Delachaux & Niestle.
- Marais, W 1986. *Belydenisdooop of verbondsdoop*. Kaapstad: NGKU.
- Metzger, B M 1975. *A textual commentary on the Greek New Testament*. London: UBS.
- Nederduitse Gereformeerde Kerk. Handeling van die Algemene Sinode 1986.
- Polman, A D R s a. *Onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis*, I-IV. Franeker: Wever.
- Potgieter, P C 1989. *Wat moet ek van die doop weet?* Kaapstad: NGKU.
- Schaff, P 1931. *The creeds of Christendom, with a history and critical notes*, 3 volumes. 6th edition revised and enlarged. New York: Harper.
- S Thomae de Aquino Summa Theologiae*, 1953. Ed Commissio Piana. Ottawa: Harpell's.
- Weber, O 1955. *Grundlagen der Dogmatik*, erster Band. Neukirchen: Verlag der Buchhandlung des Erziehungsvereins.
- 1962. *Grundlagen der Dogmatik*, zweiter Band. Neukirchen: Neukirchener Verlag.